

12.11.2014

Eduskunnan lakivaliokunta
lav@eduskunta.fi

Viite: Kutsu lakivaliokuntaan kuultavaksi 13.11.2014

Hallituksen esitys HE 125/2014 vp eduskunnalle yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Asiantuntijalausuntonaan Kriminaalihuollon tukisäätiö (Krits) toteaa seuraavaa:

Yhdyskuntaseuraamuksia koskevien lakien kokoaminen yhteen on hyvä ratkaisu, joka selkeyttää ja yhtenäistää lainsäädäntökokonaisuutta. Rangaistusten painopisteen siirtyminen kohti avoseuraamuksia on erittäin kannatettavaa avoseuraamusten haittavaikutusten ollessa ehdottomia vankeusrangaistuksia lievempiä. Esityksessä tuodaan kiitettävästi esille uusintarikollisuuden ehkäisyä, tuomittujen monipuolisen tuen tarvetta ja kuntoutusjatkumoiden toteutumista.

Päihdehoidot seuraamuksissa

Esityksessä painotetaan sosiaali- ja terveydenhuollon julkisten tai yksityisten palveluntuottajien tarjoaman hoidon laajempaa käyttöä yhdyskuntaseuraamuksissa. Kustannustenjaon ongelmat valtion ja kuntien kesken ovat keskeisesti vaikuttaneet siihen, ettei päihdehoitoja ole käytetty yhdyskuntaseuraamuksissa riittävästi ja tarvetta vastaavasti. Esityksessä lähdetään siitä, että Rikosseuraamuslaitos vastaisi seuraamusten täytäntöönpanoon liittyvistä toiminnoista ja niiden rahoituksesta ja kunnat vastaisivat sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä ja rahoituksesta näihin liittyvän lainsäädännön puitteissa, kuten nykyisinkin. Kunnille ei muodostuisi lisäkustannuksia.

Esityksestä on ymmärrettävissä, että Rikosseuraamuslaitos vastaisi päihdehoidon kustannuksista, kun hoito liittyisi täytäntöönpanon sisältöön, erityisesti mainitaan yhdyskuntapalvelun avokäynnit ja valvontarangaistuksen avo- ja laitospalvelut. Esitys selkiyttäisi toteutuessaan huomattavasti nykyistä tilannetta ja edistäisi päihdehoidon saatavuutta. Rikosseuraamuslaitoksen kustannusvastuu tältä osin olisi luontevaa, koska päihdehoidot edistäisivät seuraamuksen suorittamista. Resurssista tulisi kuitenkin huolehtia. Lisäksi esityksestä tulee vielä selkeämmin ilmetä, että Rikosseuraamuslaitos vastaisi päihdehoidoista näiltä osin.

Resurssit

Seuraamuksissa olevat ovat aiempaa huonokuntoisempia ja tarvitsevat usein tiivistä ja monipuolista tukea. Myös verkostoyhteistyö kuntien kanssa vaatii paljon työpanosta. Täytäntöönpanon siirtäminen Ulosottovirastolta Rikosseuraamuslaitokselle lisää myös yhdyskuntaseuraamustoimistojen työtä, toimistoissa tullaan tekemään myös vankeusrangaistukseen tuomittujen täytäntöönpanoja ja rangaistusajan suunnitelmia, mikä vaatii henkilöresursseja ja perehtymistä vankilakäytäntöihin.

Esityksessä todetaan, että olemassa olevia resursseja suunnattaisiin nykyistä enemmän yhdyskuntaseuraamuksiin, jolloin yhdyskuntaseuraamuksissa pystyttäisiin tarjoamaan nykyistä laajempaa tukea. Säästöä syntyisi ehdottomien vankeusrangaistusten vähentyessä pidemmällä aikavälillä.

12.11.2014

Samaan aikaan Rikosseuraamuslaitokseen kohdistuu huomattavia säästöpaineita, jotka tulevat vähentämään resursseja. Onkin pelättävissä, että väheneviä resursseja ei riitä esitettyihin päihdehoitoihin ja muuhun tarvittavaan tukitoimintaan riittävästi.

Yhteistyö kuntien kanssa

Esityksessä korostetaan Rikosseuraamuslaitoksen ja kuntien välistä yhteistyötä, ja yhteistyötä erityisesti sosiaaliviranomaisten kanssa. Kuntien vastuulla on mm. toimeentulotuen (jatkossa harkinnanvaraisen ja ehkäisevän tuen), terveystalveluiden ja asumistalveluiden järjestäminen seuraamuksia suorittaville. Yhteistyö vaatii Rikosseuraamuslaitoksen työntekijöiltä asiakkaiden oikeuksien puolustamista tarpeenmukaisten palvelujen saamiseksi. Rangaistuksia suorittavat ovat kuntien näkökulmasta marginaaliryhmä, jonka tarpeet jäävät erittäin helposti huomiotta. Sopivia palveluita ei myöskään ole välttämättä saatavilla, esimerkiksi asumistalveluita on pääasiassa vain joissakin kaupungeissa. Asiakkaiden yhdenvertaisuus ei toteudu. Ongelmaa pahentavat esimerkiksi rangaistusta suorittavan kuntalaisuuteen liittyvät epäselvyydet.

On erittäin perusteltua, että esityksen 12 §:ssä käytetään velvoittavaa sanamuotoa: Rangaistusajan suunnitelmia laadittaessa yhdyskuntaseuraamus ja kunnan tukitoimet **on sovitettava** yhteen silloin, kun todetaan tarve ja mahdollisuudet edistää rikoksesta epäillyn selviytymistä. Kunnat kuitenkin tekevät arvionsa itsenäisesti, eikä Rikosseuraamuslaitos voi velvoittaa kuntaa tarjoamaan palveluita. Turvaako tämä riittävästi palvelujen saantia ja kuntoutusjatkumoiden toteutumista?

Valmisteilla olevassa sosiaalihuoltolaissa painotetaan samoin eri toimijoiden välistä yhteistyötä ja puhutaan mm. omatyöntekijästä, jonka tehtävänä olisi turvata palvelukokonaisuutta pitkäaikaisen tuen tarpeen ollessa kyseessä (44 §). Koordinaatiovastuussa olevan työntekijän olemassaolo kunnissa parantaisi merkittävästi kuntoutusjatkumoiden toteutumista.

Valmisteilla olevassa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaissa tulee turvata erityisryhmien palvelut; erityisesti kyseeseen tulevat juuri päihde- ja asumistalvelut seuraamustaan suorittaville ja vankilasta vapautuville.

Muu yhteistyö

Esityksessä ei riittävästi tuoda esille yhteistyötä kolmannen sektorin järjestöjen kanssa. Järjestöt vastaavat kuitenkin merkittävässä määrin rangaistustaan suorittavien jälkihuollosta. Jälkihuollon kehittäminen ja asiantuntijuuden ylläpito tapahtuu pitkälti järjestöjen toimesta maassamme.

Seuraamuksia suorittavien perheitä ja läheisiä ei juurikaan oteta huomioon (valvontarangaistuksen kuulemista lukuun ottamatta), vaikka perhe ja läheiset ovat keskeinen tuen lähde monille tuomituille ja toimivat suhteet perheeseen vähentävät uusintarikollisuuden riskiä.

Valvontarangaistus

Valvontarangaistuksessa mielipiteen selvittämiseen esitetään täsmennystä. Erittäin perusteltu on ehdotus, jonka mukaan valvontarangaistuksessa selvitetäisiin myös niiden lasten mielipide, jotka asuvat joka toisen viikon seuraamusta suorittavan kanssa. Edelleen kuitenkin niiden lasten mielipide jää selvittämättä, jotka asuvat harvemmin, esimerkiksi joka toinen viikonloppu rangaistusta suorittavan luona. Kriminaalihuollon tukisäätiö esittää, että kuukausittain säännöllisesti seuraamuksien suorittajan kanssa oleskelevia lapsia

12.11.2014

kuultaisiin. Perusteluna esitetään, että nämäkin lapset ovat valvontarangaistuksen kanssa tekemisissä säännöllisesti.

Ehdotus, jonka mukaan valvontarangaistuksen 50 tunnin viikoittaiseen enimmäisaikaan ei laskettaisi enää matkoja, on perusteltu ja Kriminaalihuollon tukisäätiön jo aikaisemmassa lausunnossa esittämä.

Toiminnanjohtaja Jukka Mäki

Asiamiessosiaalityöntekijä Marjatta Kaurala